

СКЛАДОВІ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧИТЕЛЯ ТА МЕНЕДЖЕРА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Олена Мостецька

студенка II-го р. навчання хіміко-біологічного факультету,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
E-mail: mostetska@chem-bio.com.ua

В Україні від 2017 р. цілеспрямовано впроваджується інклюзивна освіта, яка передбачає отримання усіма здобувачами якісних освітніх послуг, незважаючи на власні можливості, стан здоров'я та розвитку. Ключовою фігурою у впровадженні інклюзивної освіти є педагог із сформованими інклюзивними компетентностями.

Поняття «інклюзивна компетентність» сьогодні найчастіше розтлумачують як рівень знань і вмінь, необхідних для виконання професійних функцій в умовах інклюзивного навчання [1, с. 199]. Інклюзивний заклад освіти – це такий заклад, що надає якісні освітні послуги здобувачам освіти, враховуючи їх потреби та можливості.

Розглядаючи особистість менеджера закладу інклюзивної освіти, необхідно зазначити, що це повинна бути фахівець, який усвідомлює, що інклюзія допомагає подолати будь-якого роду виключення у суспільстві. Задля цього менеджер закладу освіти повинен бути мобільним, мається на увазі що він/вона не лише здійснює управління закладом освіти, а й володіє вміннями залучати до освітнього процесу усіх його учасників. Саме такі керівники здатні забезпечити сприятливий клімат колективу, та комфорт усіх учасників навчання. Сьогодні визначають базові функції керівника інклюзивного закладу освіти:

- *іміджеву* (створення позитивного первинного уявлення про особливості освітнього закладу; втілення політики відкритості та доступності);
- *мотиваційну* (стимулювання педагогів до самоосвіти та участі в організованому навчанні та підготовки до роботи в умовах інклюзії);
- *організаційну* (створення умов для проведення навчального процесу та виховних заходів; залучення до мультидисциплінарної команди інших фахівців та батьків), *аналітичну* (проведення внутрішнього аудиту та його аналіз на предмет доступності, якості освітнього процесу, ефективного використання ресурсів),
- *управлінську* (спрямування зусиль на досягнення поставленої мети щодо реалізації принципів інклюзивної освіти),
- *превентивну* (попередження негативних проявів у педагогічному та учнівському колективі школи щодо осіб з інвалідністю, особливими освітніми потребами), *тімбілдінгову (teambuilding)* (формування ефективної мультидисциплінарної команди фахівців, які здійснюють супровід учнів із особливими освітніми потребами; виявлення і реалізація особистісного потенціалу фахівців команди; формування здатності швидко приймати командні рішення в критичних та нестандартних ситуаціях), *рекреаційну* (забезпечення умовами якісного дозвілля, відпочинку, психофізичного відновлення),
- *комунікативну* (налагодження комунікації між усіма суб'єктами едукативного процесу освітнього закладу; застосування різних засобів комунікації; здійснює зв'язок з громадськістю, координує роботу з батьками (особами, які їх замінюють));
- *захисну* (захист законних прав та інтересів усіх вихованців, в тому ж числі з числа соціально вразливих груп (дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків, зі статусом інвалідності) та інші [2, с. 274–275].

Звідси випливає, що в основі інклюзивної компетентності керівника закладу освіти лежать його здатність організовувати, підтримувати та розвивати інклюзивне освітнє середовище.

Інклюзивну компетентність учителя трактуємо як його психолого-педагогічну, корекційну і реабілітаційну готовність (світоглядно-теоретична підготовка) та здатність (сформованість мотивації і наявність практичного досвіду) здійснювати організацію інклюзивного середовища у класі, де навчаються учні з особливими потребами, що передбачає здійснення відповідного навчально-виховного процесу, взаємодію із усіма суб'єктами цього процесу [3, с. 416]. На жаль, кваліфікованих педагогів які володіють педагогічною майстерністю в сфері інклюзивного навчання є дуже мало. Тому для запобігання цього негативного явища існує потреба з'ясувати, які ж складники педагогічної компетентності мають місце в основі інклюзивного навчання.

Вчитель який працює з учнями із особливими освітніми потребами повинен володіти професійними компетенціями, що вбачає: володіння фаховим матеріалом на високому рівні, знати особливості співпраці з учнями із різними можливостями, вміння аналізувати психоемоційний стан учня, використовувати індивідуальний підхід у сфері навчання та виховання, здатність співпрацювати з командою психолого-педагогічного супроводу та асистентом учителя. Існує декілька критеріїв, які потрібно враховувати задля стійкого формування інклюзивної компетентності, а саме: мотиваційний, когнітивний, рефлексивний, операційний [4]. Розглядаючи *когнітивний* критерій, яка являє собою прийняття інклюзивної освіти її ідей, засад, можливостей впровадження, ефективності, високого рівня знань, а також розуміння можливостей дітей з ООП у плані фізичного та психо-емоційного розвитку. *Мотиваційний* – уміння досягати поставленої мети, інтерес та зацікавленість до виконуваної роботи, мотиви для яких виконується поставленого завдання, уміння інтегрувати учнів з ООП в звичайний колектив. *Операційний* – використання уже набутого досвіду, вміння володіти усіма практичними та теоретичними навичками для ефективного навчання дітей, рефлексивний – здатність до самоаналізу, самопізнання, адекватна оцінка результатів виконаної роботи.

Отже, впровадження інклюзивного середовища в систему освіти України є першочерговим завданням. Надважливою є підготовка професійних кадрів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, які би володіли усіма професійними компетентностями, базуватися на засадах гуманності, доброзичливості та толерантності. Сучасний вчитель інклюзивного закладу освіти повинен бути вмотивованим та вправно організовувати навчальний процес на постійній основі, а також допомогти учням вільно почуватися в освітньому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Фіголь Н. А. Інклюзивна компетентність педагога: теоретичний аспект. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сер. 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи* : зб. наукових праць. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 77. С. 199–202.
2. Удич З. І. Інклюзивна складова професійної компетентності керівника закладу загальної середньої освіти. *Парадигмальна модель керівника сфери освіти у контексті євроінтеграційних процесів* : матеріали Міжнар. форуму управлінської діяльності, 18–19 травня 2019 р. Тернопіль : КРОК, 2019. С. 273–278.
3. Удич З. І. Модель фахової підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзивного класу. *Освітній егоцентризм Георгія Філіпчука* : зб. наукових праць / упоряд.: Н. Ничкало, О. Боровік. Київ : А. М. Богданова, 2016. С. 416–417.
4. Фіголь Н. А. Інклюзивна компетентність педагога: теоретичний аспект. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи* : зб. наук. праць / Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 77. С. 199–202.